

Het recht om de gordijnen te mogen sluiten

(1) Het ergste wat je over iemand te weten kan komen, is alles. Als het over privacy gaat, is dat mijn favoriete citaat. Het is van Bert Jaap
5 Koops, hoogleraar regulering van technologie in Tilburg. Ik kon het alleen niet op tijd in mijn hersenpan vinden, toen ik dinsdag bij het opiniërend televisieprogramma *De*
10 *Wereld Draait Door* aan tafel mocht zitten. Daar ging het over het nut van, nota bene, een nationale DNA-database, waarin iedere burger verplicht wordt geregistreerd ten dienste
15 van de opsporing. Het is een idee van Peter R. de Vries, ooit omarmd door een Rotterdamse politiechef. Die werd teruggefloten door de minister wegens 'doorgeslagen
20 denken'. Maar in de roes van het opsporingssucces in de zaak Vaatstra¹⁾ ging het deze week crescendo. Die arrestatie kwam na een beperkt, goed omschreven,
25 regionaal en vrijwillig DNA-onderzoek. Dus waarom niet even doorpakken naar een nationale verplichte DNA-registratie? Althans, dat was de teneur in de (sociale) media.
30 Of ik voor het tv-debat maar even aan de rem wilde komen hangen. Privacy neemt in razend tempo af. Je draagt er allemaal vrijwillig aan bij met Facebook, LinkedIn en Twitter.
35 (2) Waar is privacy ook alweer goed voor? Soms ben ik het zelf ook even kwijt. Ik sloeg er Koops' oratie uit 2006 over tendensen in opsporing en technologie op na. Dat was een
40 helder verhaal over het uitdijende strafrecht, de voortdenderende technologie en de transparante

burger die permanent bewaakt, gevolgd en geregistreerd wordt. Die laat
45 zich dit vooralsnog aanleunen. Albert Heijn voorspelt je boodschappen, Google weet wat je gaat zoeken, de NS kent je reisgedrag, de telecomproviders onthouden je bel- en
50 internetgegevens, de bank en de KLM laten de staat (en de VS) meekijken in je geld- en reisverkeer, Facebook onthoudt alle gezichten en je gsm weet waar je bent. De fiscus
55 wist sowieso alles al. De politie ontvangt straks live-beelden van alle bewakingscamera's. Op Schiphol kijkt de bodyscan even onder je kleren. Je paspoort bevat je vinger-
60 afdrukken en irisscan. Het houdt niet op.

(3) De vraag is inmiddels met hoe weinig privacy we toe kunnen. Waar ligt de ondergrens? Welke inbreuk
65 accepteren we echt niet? Het elektronisch patiëntendossier was dus voor de burger een brug te ver. Net als een reality-tv-programma met heimelijke beelden van gewonden op
70 de Eerste Hulp. Ook de kilometerheffing met kijkkastje kwam er niet. Over het biometrische paspoort ontstond ongenoegen, maar niet genoeg om het af te blazen. Het argument
75 'ik heb niks te verbergen' heeft de overhand.

(4) Ik vind dat Koops mijn reserve het best verwoordt. Voor hem is privacy een essentieel onderdeel van de
80 *condition humaine*²⁾, het mens zijn. Er moet ergens in je leven een plek zijn waar je niet wordt bespied. Waar je alleen met jezelf kunt zijn of intiem met een ander. Waarover je geen

85 verantwoording schuldig bent en
waar je vrij bent van andermans
morele oordelen. Waar je
onbevangen jezelf kunt zijn en
geheimen kunt koesteren en
90 ongezien in je dagboek kunt schrij-
ven. Privacy is daarvoor de waar-
borg. In een rechtsstaat mag je ervan
uitgaan dat de burger niet wordt
achtervolgd door verouderde of foute
95 informatie en het recht heeft om
informatie te laten wissen of te laten
verlopen. In een rechtsstaat mag een
burger opnieuw beginnen. Zijn
handelen mag ook vergeten worden.
100 **(5)** Privacy is een waarborg om de
macht van de staat in toom te hou-
den, zegt Koops. Het zorgt ervoor dat
de overheid niet alles weet en alles
kan en dat de overheid de burger niet
105 controleert op oneigenlijke gronden.
De privacynorm “maakt het mogelijk
om naar eigen keuze in relaties met
andere mensen jezelf bloot te geven
of je gedekt te houden”. Als er in
110 concrete situaties een veiligheids-
belang is of een ander algemeen
belang dat inbreuk rechtvaardigt, dan
kan dat, mits omkleed met beper-
kingen. Maar als er onverhoopt “geen
115 algemeen vangnet van privacy meer
over is, dan is het alleen nog de
macht van anderen die bepaalt welke
keuzen je kunt maken in je leven”.

naar: Folkert Jensma

uit: NRC Handelsblad, 24 & 25 november 2012

(6) Privacy is een pijler van de
120 rechtsstaat. Zonder privacy belanden
we in een strafrechtstaat waarin de
burger is onderworpen aan de
informatiemacht van de overheid of
het bedrijfsleven. Een nationale
125 DNA-database zou er mooi in pas-
sen. Koops wees er al op dat we in
feite nu een paradigmawisseling
beleven. Ooit verzamelde de staat
alleen informatie die aantoonbaar
130 nodig is voor de opsporing. “Tegen-
woordig is het uitgangspunt bijna:
zoveel mogelijk informatie verzame-
len en als blijkt dat informatie niet
relevant is, kan deze worden weg-
135 gegoooid (of bewaard voor latere
doeleinden, want wie wat bewaart die
heeft wat).”
(7) Het onschuldbeginsel is dan
definitief geschorst. De bevolking
bestaat alleen nog uit verdachten of
140 toekomstige verdachten. Tussen een
medisch bevolkingsonderzoek en een
strafrechtelijk sporenonderzoek is
dan niet veel verschil. Zelfde data-
base, andere vraag. Verzekeraars
145 zouden als eerste toegang willen,
stel ik me voor. Of je een baan krijgt,
een verzekering, een hypotheek –
het is nu al vaak de vraag hoe het
150 antwoord uit de talloze databases is
samengesteld.

noot 1 De zaak Vaatstra betreft een moordzaak die pas na jaren werd opgelost dankzij
grootschalig DNA-onderzoek.

noot 2 Met de term *condition humaine* (ontleend aan de titel van een werk van de Franse
denker Malraux uit 1933) wordt gedeut op algemeen-menselijke kenmerken zoals
honger en dorst, pijn, eenzaamheid en dood.

Tekst 2 Het recht om de gordijnen te mogen sluiten

De inleiding van een tekst kan verschillende functies hebben, zoals:

- 1 de aanleiding voor het schrijven van de tekst noemen
- 2 de hoofdgedachte van de tekst formuleren
- 3 de structuur van de rest van de tekst aanduiden
- 4 de vraag stellen die in de tekst beantwoord wordt

1p **18** Welke van bovenstaande functies heeft de inleiding (alinea 1) van de tekst 'Het recht om de gordijnen te mogen sluiten' vooral?

Hieronder staan in willekeurige volgorde vier tussenkopjes die in de tekst 'Het recht om de gordijnen te mogen sluiten' gebruikt zouden kunnen zijn:

- 1 Gebrek aan privacy
- 2 Aantasting van de rechtsorde
- 3 Privacy in de media
- 4 Toenemende inbreuk op privacy

1p **19** Welk van deze tussenkopjes zou het beste passen boven alinea 3?

1p **20** Welk van deze tussenkopjes zou het beste passen boven alinea 6?

2p **21** Welke drie van onderstaande functies vervult het tekstgedeelte dat bestaat uit alinea 5 tot en met 7 het meest?

Het bewuste tekstdeel geeft

- 1 antwoord op de vraag waarom privacy van algemeen belang is.
- 2 argumenten bij de stelling dat we recht op privacy (nodig) hebben.
- 3 een nuancering van het standpunt 'Ik heb niets te verbergen'.
- 4 een uitwerking van de vraagstelling met hoeveel privacy we toe kunnen.
- 5 een weerlegging van het argument 'Ik heb niets te verbergen'.
- 6 een weerlegging van het idee dat privacy fundamenteel is voor de rechtsstaat.

In alinea 6 wordt een argumentatie opgezet die in alinea 7 eindigt met de volgende conclusie: "Het onschuldbeginself ... toekomstige verdachten." (regels 138-141).

Een kritische lezer kan zich afvragen of het gerechtvaardigd is om deze conclusie te trekken.

1p **22** Welke van onderstaande drogredenen kan de kritische lezer in genoemde argumentatie zien?

- A ontduiken van de bewijslast
- B overdrijven van de gevolgen
- C overhaaste generalisatie

- 1p 23 “Een nationale DNA-database zou er mooi in passen.” (regels 124-126)
Waarom zou zo’n nationale DNA-database daar goed in passen?
Omdat een nationale database
- A de pijler van de rechtsstaat op het gebied van de privacy helpt beschermen.
  - B een efficiënt registratiemiddel is voor verzekeringsmaatschappijen en bedrijfsleven.
  - C gegevens verzamelt die de overheid kan gebruiken als haar dat goed uitkomt.

Uit de tekst ‘Het recht om de gordijnen te mogen sluiten’ zijn meerdere algemene argumenten af te leiden die vanuit het perspectief van de burger pleiten vóór het verzamelen van informatie door overheid en bedrijven.

- 2p 24 Noem twee van die algemene argumenten.

- 1p 25 Wat is de hoofdgedachte van de tekst ‘Het recht om de gordijnen te mogen sluiten’?
- A De attitude van de burger draagt in hoge mate bij aan het verminderen van privacy.
  - B De informatie die overheid en bedrijven vergaren, geeft deze te veel macht over mensen.
  - C Het recht op privacy is voor de media een nieuwsitem dat niet serieus genomen wordt.
  - D Inperking van het recht op privacy is noodzakelijk om onze veiligheid te garanderen.

tekstfragment 3

Volgens mij is de overheid volledig doorgeslagen. Zij wil steeds meer informatie verzamelen, want volledige doorzichtigheid en controle op de burgers is uiteindelijk het ideaal van iedere staatsmachthebber. De staat lijkt een wezenlijk autonoom machtsorgaan dat een eigen dynamiek kent. De burgers worden door de overheid gezien als potentieel gevaarlijk en gericht tegen de gevestigde 'orde'. Democratie is het middel bij uitstek om de burger stoom te kunnen laten afblazen. Maar voor een staat zonder de machtsintentie op controle van de burger kan niet worden gekozen. Het recht op 'privacy' functioneert nog slechts als illusie, aangezien alles in naam van de Staat al te weten valt over de burger. De techniek zal deze ontwikkeling nog verder perfectioneren. De discussie over privacy is slechts een achterhoedegevecht.

naar: een blog op internet, www.nrc.nl, Marius van Huygen in reactie op Jensma

- 5p 26 Welke twee verschillen ten opzichte van het vraagstuk van de privacy zijn er tussen de inhoud van tekstfragment 3 en de inhoud van de hoofdtekst 'Het recht om de gordijnen te mogen sluiten'? Benoem per verschil beide zienswijzen. Gebruik voor je antwoord niet meer dan 80 woorden.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.